

شورای عالی بورس و اوراق بهادار و سازمان بورس و اوراق بهادار و هیات مدیره آن سازمان مجموعه‌ای از ضوابط و دستورالعمل‌ها را در سال ۱۳۹۵ به شرح ذیل تدوین و تصویب کردند:

- دستورالعمل مراحل زمانی افزایش سرمایه شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار
- دستورالعمل فعالیت بازارگردانی در بورس کالای ایران
- دستورالعمل اعطای گواهی‌نامه حرفه‌ای بازار سرمایه به دارندگان مدارک دکتری
- دستورالعمل رسیدگی به اختلافات در کانون نهادهای سرمایه‌گذاری ایران
- دستورالعمل تاسیس صندوق سرمایه‌گذاری جسورانه
- دستورالعمل تاسیس صندوق سرمایه‌گذاری پروژه
- دستورالعمل تمدید گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای بازار سرمایه
- دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در بازار پایه فرابورس
- دستورالعمل تاسیس و فعالیت موسسات رتبه‌بندی.

در پایان سال ۱۳۹۵، شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران به ۷۷۲۳۰/۰ واحد رسید که نسبت به پایان سال ۱۳۹۴ به میزان ۳/۷ درصد کاهش داشت. شاخص فوق در سال قبل ۲۸/۳ درصد افزایش داشت. در پایان سال ۱۳۹۵، نسبت قیمت به درآمد انتظاری (P/E) کل بورس به ۶/۸ مرتبه رسید که نسبت به پایان سال ۱۳۹۴ با ۸/۲ درصد کاهش همراه بوده است.

به طور کلی در سال ۱۳۹۵، همه شاخص‌های قیمتی نسبت به سال گذشته با کاهش همراه بودند. در این میان، شاخص‌های «مالی» و «شناور آزاد» بیشترین کاهش به میزان ۱۶/۷ و ۸/۵ درصد را در میان شاخص‌های قیمت دارا بودند.

شاخص سهام شناور آزاد که با هدف محاسبه وزن موثر شرکت‌ها براساس درصد سهام شناور آزاد مورد محاسبه قرار می‌گیرد، با کاهش ۸/۵ درصدی از ۹۲۵۵۷/۰ واحد در پایان سال ۱۳۹۴ به ۸۴۷۲۵/۰ واحد در پایان سال ۱۳۹۵ رسید.

جدول ۱۸-۱- نماگرهای فعالیت بورس اوراق بهادار تهران(۱)

متوسط ارزش کل معاملات روزانه (هزار میلیارد ریال)	متوسط تعداد معاملات روزانه (میلیون سهم)	تعداد روزهای فعالیت بورس طی سال	ارزش معاملات (هزار میلیارد ریال)			تعداد معاملات (میلیارد سهم)			
			کل	حق تقدم سهام	سهام	کل	حق تقدم سهام	سهام	
۱/۹	۹۳۷/۴	۲۴۳	۴۷۳/۶	۱۱/۲	۴۶۲/۴	۲۲۷/۸	۱۴/۶	۲۱۳/۲	۱۳۹۴
۲/۲	۱۰۴۳/۹	۲۴۲	۵۳۷/۹	۸/۸	۵۲۹/۲	۲۵۲/۶	۲۶/۰	۲۲۶/۶	۱۳۹۵

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران
۱- تعداد و ارزش معاملات با احتساب معاملات تابلو غیر رسمی است.

(۱۳۹۵=۱۰۰)

جدول ۱۸-۲- شاخص‌های بازدهی سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تهران

شاخص کل قیمت	پایان سال		درصد تغییر	
	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۵
شاخص کل قیمت	۶۲۵۳۱/۸	۸۰۲۱۹/۰	۲۸/۳	-۳/۷
شاخص شناور آزاد	۷۲۲۰۹/۸	۹۲۵۵۷/۰	۲۸/۲	-۸/۵
شاخص قیمت مالی	۱۳۵۰۸۸/۸	۱۵۸۲۲۵/۰	۱۷/۱	-۱۶/۷
شاخص قیمت صنعت	۵۱۲۹۶/۰	۶۶۹۹۴/۰	۳۰/۶	-۱/۳
شاخص قیمت بازار اول	۴۵۳۱۷/۵	۵۷۰۰۴/۰	۲۵/۸	-۴/۵
شاخص قیمت بازار دوم	۱۲۷۸۴۰/۶	۱۷۰۲۶۹/۰	۳۳/۲	-۲/۳
شاخص ۵۰ شرکت فعال تر (میانگین موزون)	۲۵۷۶/۳	۳۲۵۴/۰	۲۶/۳	-۶/۷

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران

۱۸-۱- سهام

۱۸-۱-۱- معاملات سهام و حق تقدم سهام

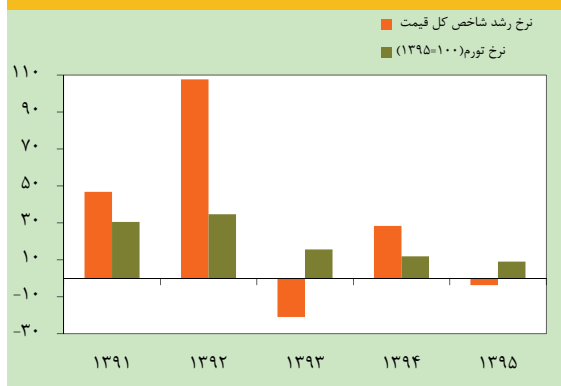
در سال مورد بررسی، بورس اوراق بهادار تهران ۲۴۲ روز فعال بود. در این سال متوسط تعداد معاملات روزانه سهام و حق تقدم سهام ۱۰۴۳/۹ میلیون سهم به ارزش ۲۲۲۲/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۱۱/۴ و ۱۴/۰ درصد افزایش داشت.

آمار معاملات سهام و حق تقدم سهام در بورس اوراق بهادار تهران به تفکیک صنایع در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد صنعت «خودرو و ساخت قطعات» با ۳۲/۱ و ۲۱/۵ درصد بالاترین سهم از کل تعداد و ارزش معاملات را به خود اختصاص داد.

در سال ۱۳۹۵، تعداد ۲۵۲/۶ میلیارد سهم و حق تقدم سهام به ارزش ۵۳۷/۹ هزار میلیارد ریال در بورس اوراق بهادار تهران داد و ستد شد. این ارقام در مقایسه با معاملات سال قبل به ترتیب ۱۰/۹ و ۱۳/۶ درصد افزایش نشان می‌دهند.

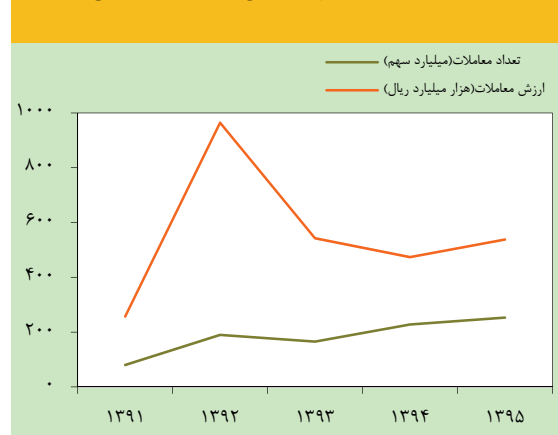
از مجموع تعداد سهام و حق تقدم سهام مبادله شده در این سال، ۶۲/۶ درصد در بازار اول و ۳۷/۴ درصد در بازار دوم داد و ستد شد. همچنین، از مجموع ارزش مبادلات انجام گرفته، ۶۰/۹ درصد در بازار اول و ۳۹/۱ درصد در بازار دوم انجام پذیرفت.

نمودار ۱۸-۲- مقایسه نرخ رشد شاخص کل قیمت سهام با تورم (درصد)

در سال مورد بررسی، تعداد معاملات سهام و حق تقدم سهام صنایع «استخراج سایر معادن»، «محصولات کاغذی» و «استخراج زغال سنگ» به ترتیب از بیشترین درصد افزایش در

نمودار ۱۸-۱- معاملات سهام در بورس اوراق بهادار تهران

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۵

۱۲/۵ درصد افزایش یافت. رشد مزبور در سال قبل معادل ۸/۰ درصد بود.

جدول ۱۸-۳- تعداد دفعات معامله و تعداد خریداران
اوراق بهادار(۱)

درصد تغییر	سال	
	۱۳۹۵	۱۳۹۴
تعداد دفعات (میلیون دفعه)	۱۳/۸	۱۵/۵
تعداد خریداران (هزار نفر)	۲۳۰/۹	۲۸۸/۶
متوسط تعداد خرید هر نفر(هزار سهم)	۹۸۶/۷	۸۷۵/۴
متوسط ارزش خرید هر نفر(میلیون ریال)	۲۰۵۱/۵	۱۸۶۴/۱

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران
۱- ارقام براساس کل معاملات سهام و اوراق مشارکت است.

در پایان سال ۱۳۹۵، ارزش جاری بازار سهام به ۳۲۲۰/۰ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم پایان سال قبل ۷/۰ درصد کاهش داشت. نسبت ارزش جاری بازار سهام به تولید ناخالص داخلی، که به عنوان معیار سنجش عمق بازار سهام مورد استفاده قرار می‌گیرد، در سال مورد بررسی ۲۵/۳ درصد بود که در مقایسه با سال قبل ۵/۸ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

مقایسه با سال گذشته برخوردار بودند. صنایع «استخراج زغال سنگ»، «محصولات کاغذی» و «محصولات چوبی» نیز از بیشترین درصد افزایش ارزش معاملات نسبت به سال گذشته برخوردار بودند.

در سال مورد بررسی، صنایع «عرضه برق، گاز، بخار و آب گرم»، «خدمات فنی و مهندسی»، «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی»، «ساخت دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی» و «انتشار، چاپ و تکثیر» به لحاظ تعداد سهام داد و ستد شده و صنایع «عرضه برق، گاز، بخار و آب گرم»، «ساخت دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی»، «خدمات فنی و مهندسی»، «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی» و «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» به لحاظ ارزش معاملات سهام و حق تقدم سهام در مقایسه با سال قبل با بیشترین کاهش مواجه بودند. در سال مورد بررسی، صنایع «خودرو و ساخت قطعات»، «سرمایه‌گذاری‌ها»، «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی» و «فلزات اساسی» نیز بالاترین تعداد سهام و حق تقدم سهام معامله شده در بازار را به خود اختصاص دادند.

در سال ۱۳۹۵، تعداد دفعات داد و ستد اوراق بهادار حدود ۱۵/۵ میلیون نوبت بود که در مقایسه با سال قبل

جدول ۱۸-۴- ارزش جاری بازار سهام، ارزش معاملات، نسبت فعالیت بورس و عمق بازار سهام(۱)
(هزار میلیارد ریال)

ارزش جاری بازار در پایان سال	ارزش معاملات	میانگین ارزش جاری بازار	نسبت فعالیت بورس(۲)(درصد)	عمق بازار سهام(نسبت ارزش جاری بازار به تولید ناخالص داخلی)(درصد)(۳)
۳۴۶۱/۰	۴۷۳/۶	۳۱۳۷/۱	۱۵/۱	۳۱/۱
درصد تغییر نسبت به سال قبل	۲۳/۰	-۶/۱	-	۶/۱
۳۲۲۰/۰	۵۳۷/۹	۳۳۴۰/۵	۱۶/۱	۲۵/۳
درصد تغییر نسبت به سال قبل	۱۳/۶	۶/۵	-	-۵/۸

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران
۱- شامل تابلو غیر رسمی و اوراق مشارکت نمی‌باشد.
۲- براساس میانگین اول و آخر دوره ارزش جاری بازار سهام محاسبه شده است.
۳- تغییرات برحسب واحد درصد می‌باشد.

نشان می‌دهد. شاخص قیمت صنعت نیز از ۶۶۹۹۴/۰ واحد در پایان سال ۱۳۹۴ با ۱/۳ درصد کاهش به ۶۶۱۰۰/۰ واحد در پایان سال ۱۳۹۵ رسید.

در پایان سال ۱۳۹۵، شاخص قیمت سهام در بازار اول به ۵۴۴۶۰/۰ واحد رسید که در مقایسه با رقم این شاخص در پایان سال ۱۳۹۴ به میزان ۴/۵ درصد کاهش داشت. شاخص قیمت در بازار دوم نیز به ۱۶۶۳۷۱/۰ واحد در پایان سال ۱۳۹۵ رسید که ۲/۳ درصد نسبت به پایان سال قبل کاهش نشان می‌دهد.

در میان صنایع ۳۹ گانه بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۵، شاخص قیمت ۲۲ صنعت افزایش و شاخص قیمت ۱۵ صنعت کاهش یافت^(۱). صنایع «استخراج سایر معادن»، «انتشار، چاپ و تکثیر»، «دباغی، پرداخت چرم و ساخت انواع پاپوش» و «استخراج زغال‌سنگ» بیشترین افزایش شاخص قیمت را در میان صنایع مختلف به ترتیب به میزان ۱۷۱/۵، ۱۰۸/۵، ۸۹/۸ و ۸۸/۲ درصد به خود اختصاص دادند. صنایع «خودرو و ساخت قطعات»، «ساخت دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی»، «ابزار پزشکی، اپتیکی و اندازه‌گیری» و «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» با ۳۸/۹، ۳۶/۳، ۳۵/۹ و ۳۰/۰ درصد با بیشترین کاهش شاخص مواجه بودند.

۱۸-۲- تعداد شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران

در سال ۱۳۹۵، تعداد شرکت‌های درج شده روی تابلوهای بورس به ۳۲۵ شرکت رسید. در این سال شرکت‌های تشکیل‌دهنده شاخص مالی ۴۰ شرکت بودند که از این میان، بانک‌ها و موسسات اعتباری ۱۱، سرمایه‌گذاری‌ها ۱۶، بیمه و صندوق بازنشستگی بجز تأمین اجتماعی ۶، سایر واسطه‌گری‌های مالی ۶ و واسطه‌گری‌های مالی و پولی ۱ عدد بودند.

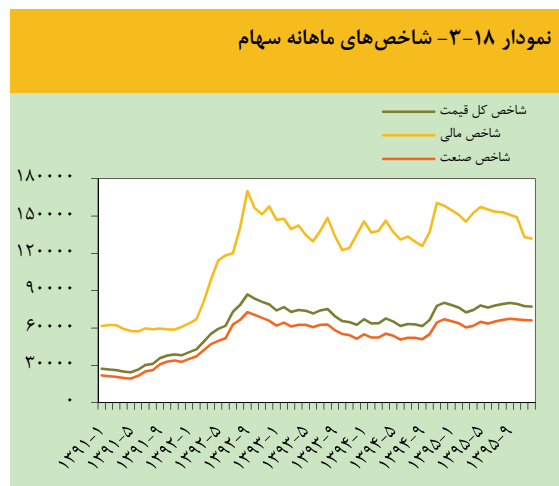
۱- دو صنعت «فعالیت‌های کمکی به نهادهای مالی واسطه» و «واسطه‌گری‌های مالی و پولی» در سال ۱۳۹۵ به صنایع بورسی اضافه شدند.

در پایان سال ۱۳۹۵، صنایع «محصولات شیمیایی»، «فلزات اساسی»، «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی»، «مخابرات»، «فراآورده‌های نفتی، کک و سوخت هسته‌ای» و «شرکت‌های چندرشته‌ای صنعتی» به ترتیب با ۲۰/۶، ۱۰/۳، ۹/۸، ۸/۹، ۶/۶ و ۶/۴ درصد و در مجموع ۶۲/۶ درصد، بیشترین سهم از ارزش جاری بازار سهام را در اختیار داشتند. نسبت فعالیت بورس در سال ۱۳۹۵ به ۱۶/۱ درصد رسید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱/۰ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

۱۸-۱-۲- شاخص‌های قیمت و بازدهی بازار سهام

شاخص کل قیمت در پایان سال ۱۳۹۵ به ۷۷۲۳۰/۰ واحد رسید که در مقایسه با پایان سال قبل ۳/۷ درصد کاهش داشت.

در سال ۱۳۹۵، نسبت قیمت به بازده انتظاری (P/E) بورس اوراق بهادار معادل ۶/۸ مرتبه بود که در مقایسه با سال قبل ۸/۲ درصد کاهش یافت.

در میان اجزای شاخص کل قیمت سهام در پایان سال ۱۳۹۵، شاخص قیمت مالی به ۱۳۱۸۶۶/۰ واحد رسید که در مقایسه با رقم شاخص در پایان سال قبل ۱۶/۷ درصد کاهش

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۵

جدول ۱۸-۵- تعداد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

تغییر	پایان سال		
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳
شرکت‌های پذیرفته شده	۷	۳	۳۲۳
شرکت‌های تشکیل‌دهنده شاخص مالی (۱)	۲	۱	۳۷
سایر شرکت‌ها	۵	۴	۲۸۶
شرکت‌های حذف شده	۱	۸	۹
شرکت‌های درج شده روی تابلوها (۲)	۶	۵	۳۱۴

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران

۱- شامل شرکت‌های صنایع «بانک‌ها، موسسات اعتباری و سایر نهادهای پولی»، «سرمایه‌گذاری‌ها»، «سایر واسطه‌گری‌های مالی»، «بیمه و صندوق بازنشستگی بجز تامین اجتماعی» و «واسطه‌گری‌های مالی و پولی» می‌باشند.
 ۲- از مجموع شرکت‌های پذیرفته شده در تابلو بورس در پایان سال ۱۳۹۵، تعداد ۶۹ شرکت در تابلو اصلی و ۶۱ شرکت در تابلو فرعی بازار اول و ۱۹۷ شرکت در بازار دوم فعال بودند.

۱۸-۳- مبالغ ثبت شده افزایش سرمایه شرکت‌های پذیرفته

شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران

بررسی، منبع اصلی تامین مالی افزایش سرمایه شرکت‌ها از محل مطالبات و آورده نقدی بود، به گونه‌ای که ۶۱/۱ درصد از مجموع افزایش سرمایه شرکت‌ها از محل مذکور تامین شد. رقم مشابه سال قبل ۶۰/۱ درصد بود.

در سال ۱۳۹۵، مجموع افزایش سرمایه شرکت‌های

بورسی و فرابورسی ۲۹۶/۸ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه

با سال قبل ۲۲/۶ درصد افزایش نشان می‌دهد. در سال مورد

جدول ۱۸-۶- مبالغ ثبت شده افزایش سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران

از محل سود انباشته	از محل اندوخته‌ها	از محل مطالبات و آورده نقدی	تجدید ارزیابی دارایی‌های ثابت	جمع کل افزایش سرمایه	درصد تغییر کل افزایش سرمایه
۴۷۱۲۴/۴	۳۱۸/۱	۱۴۵۳۷۳/۹	۴۹۳۴۸/۹	۲۴۲۰۶۵/۳	۶/۱
۳۲۷۱۸/۴	۲۹۵۴۲/۵	۱۸۱۴۳۸/۴	۵۳۰۸۲/۹	۲۹۶۷۸۲/۲	۲۲/۶

ماخذ: سازمان بورس و اوراق بهادار

۱۸-۴- فعالیت کارگزاران بورس اوراق بهادار

در سال ۱۳۹۵، تعداد ۱۱۲ شرکت کارگزاری در بورس اوراق بهادار فعال بودند. در این میان، ۱۹ کارگزاری مربوط به بانک‌های دولتی و غیر دولتی بود که سهم آنها از مجموع ارزش خرید و فروش سهام و حق تقدم سهام به ترتیب ۲۷/۳ و ۳۱/۰ درصد بود.

در سال ۱۳۹۵، تعداد ۱۱۲ شرکت کارگزاری در بورس

اوراق بهادار فعال بودند. در این میان، ۱۹ کارگزاری مربوط به

بانک‌های دولتی و غیر دولتی بود که سهم آنها از مجموع ارزش

خرید و فروش سهام و حق تقدم سهام به ترتیب ۲۷/۳ و ۳۱/۰

جدول ۱۸-۷- فعالیت کارگزاران بورس اوراق بهادار

(میلیارد ریال - درصد)

تعداد در سال	خرید سهام (۱)		فروش سهام (۱)		سهم از فروش سال
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۴	
غیر بانکی	۱۲/۵	۳۹۰۸۱۱	۷۲/۷	۳۷۰۹۸۱	۶۹/۰
بانکی	۱۶/۴	۱۴۷۱۲۴	۲۷/۳	۱۶۶۹۵۴	۳۱/۰
جمع کل	۱۳/۶	۵۳۷۹۳۶	۱۰۰/۰	۵۳۷۹۳۶	۱۰۰/۰

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار تهران

۱- بدون احتساب معاملات تابلو غیر رسمی و اوراق مشارکت

۱۸-۵- بورس کالا

ترتیب ۳۸/۸ و ۵۲/۳ درصد از وزن و ارزش معاملات را به خود اختصاص دادند.

۱۸-۶- فرابورس ایران

در سال ۱۳۹۵، ارزش کل معاملات فرابورس ایران به ۴۶۱/۳ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال قبل ۱/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. حجم معاملات فرابورس ایران طی سال مورد بررسی ۸۰/۴ میلیارد ورقه بود که نسبت به سال گذشته ۳/۹ درصد کاهش یافته است.

از مجموع ارزش کل معاملات فرابورس در این سال، ۶۱/۲ درصد در بازار ابزارهای نوین مالی، ۲۰/۷ درصد در بازار دوم، ۷/۲ درصد در بازار اول، ۲/۱ درصد در بازار سوم و ۰/۱ درصد در شرکت‌های کوچک و متوسط انجام پذیرفت. بازار پایه فرابورس ایران در اجرای بند (ب) ماده ۹۹ قانون برنامه پنجم توسعه در سال ۱۳۹۰ آغاز به کار نمود. این بازار در سال ۱۳۹۵ سهمی معادل ۸/۷ درصد از کل ارزش و ۳۹/۴ درصد از کل حجم معاملات بازارهای فرابورس کشور را به خود اختصاص داد. حجم و ارزش سهام مبادله شده در بازار اول در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴ به ترتیب رشدی معادل ۲۴/۰ و ۱/۴- درصد نشان می‌دهد.

جدول ۱۸-۸- مقایسه ارزش و حجم معاملات در بازارهای فرابورس ایران طی سال ۱۳۹۵

ارزش معاملات (هزار میلیارد ریال)	درصد از کل	حجم معاملات (میلیون ورقه)	درصد از کل	ارزش معاملات	
				درصد از کل	حجم معاملات
۳۳/۱	۷/۲	۱۴۸۰۰/۹	۱۸/۴	بازار اول	
۹۵/۵	۲۰/۷	۲۵۷۹۲/۳	۳۲/۱	بازار دوم	
۹/۷	۲/۱	۶۳۳۰/۰	۷/۹	بازار سوم	
۲۸۲/۲	۶۱/۲	۱۸۱۴/۳	۲/۳	بازار ابزارهای نوین مالی	
۴۰/۳	۸/۷	۳۱۶۷۷/۸	۳۹/۴	بازار پایه شرکت‌های کوچک و متوسط	*
۴۶۱/۳	۱۰۰/۰	۸۰۴۳۵/۰	۱۰۰/۰	جمع	

ماخذ: شرکت فرابورس ایران

در سال ۱۳۹۵، بورس کالای ایران ۲۴۲ روز معاملاتی را سپری نمود. طی سال مورد بررسی، ۲۵/۴ میلیون تن انواع کالاها در سه گروه اصلی «صنعتی و معدنی»، «فرآورده‌های نفت و پتروشیمی» و «محصولات کشاورزی» داد و ستد شدند که نسبت به سال گذشته ۹/۲ درصد افزایش داشت.

طی سال مورد بررسی، ارزش معاملات بورس کالای ایران ۳۶۹/۵ هزار میلیارد ریال بود که نسبت به سال قبل ۲۴/۴ درصد افزایش نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۹۵، در مجموع ۹/۴ میلیون تن محصولات صنعتی و معدنی به ارزش ۱۵۶/۸ هزار میلیارد ریال مبادله شد که نسبت به سال قبل از لحاظ حجم و ارزش به ترتیب ۵/۰ درصد کاهش و ۲۱/۶ درصد افزایش نشان می‌دهد. از رقم مذکور، ۷/۰ میلیون تن به ارزش ۱۱۷/۲ هزار میلیارد ریال به معاملات فولاد اختصاص داشت. حجم معاملات سنگ‌آهن و مس نیز به ترتیب ۲/۰ و ۰/۳ میلیون تن به ارزش ۲/۱ و ۲۷/۱ هزار میلیارد ریال بود.

در سال مورد بررسی، حدود ۲/۵ میلیون تن محصولات کشاورزی از جمله گندم، برنج، جو، ذرت، شکر، مرغ منجمد، تخم‌مرغ، دانه‌های روغنی، روغن و کنجاله‌ها به ارزش ۲۸/۱ هزار میلیارد ریال در تالار کشاورزی بورس کالا مبادله شد. در این بازار، ۱/۲ میلیون تن جو به ارزش ۸/۷ هزار میلیارد ریال معامله شد. حجم معاملات گندم و شکر به ترتیب ۴۲۲/۴ و ۴۰۰/۷ هزار تن به ارزش ۳/۵ و ۹/۸ هزار میلیارد ریال بود.

در سال ۱۳۹۵، تعداد ۹ گروه فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی در بورس کالا داد و ستد شد. وزن و ارزش محصولات داد و ستد شده به ترتیب ۱۳/۵ میلیون تن و ۱۸۴/۶ هزار میلیارد ریال بود. بیشترین حجم معاملات مربوط به قیر و بیشترین ارزش معاملات مربوط به گروه پلیمرها بود که به

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۵

۸۱۷/۲ هزار فقره در سال ۱۳۹۴ به ۱۸۶۹/۴ هزار فقره در سال ۱۳۹۵ رسید. ارزش معاملات سهام صندوق‌های سرمایه‌گذاری (مجموع ارزش خرید و فروش سهام) با ۱۰۰/۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۹۱/۵ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسید. طی سال ۱۳۹۵، کلیه صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک، با درآمد ثابت، به طور میانگین بازده بالاتری نسبت به نرخ سود اوراق مشارکت داشتند و در مقابل، صندوق‌های سهامی و مختلط به طور میانگین بازده پایین‌تری نسبت به نرخ سود اوراق مشارکت تجربه نمودند. نرخ سود اوراق مشارکت در سال ۱۳۹۵ به طور متوسط معادل ۱۷/۵^(۱) درصد بود.

۱۸-۸- اوراق مشارکت

در سال ۱۳۹۵، مبلغ ۱۴۵/۶ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت با مجوز بانک مرکزی منتشر شد که ۴۶/۷ هزار میلیارد ریال آن (۳۲/۱ درصد) به فروش رفت. به ترتیب مبلغ ۸۵/۱ و ۴۲/۰ هزار میلیارد ریال از «اوراق منتشر شده» و «فروش رفته» در سال ۱۳۹۵، از محل قوانین بودجه سال‌های ۹۴-۱۳۹۲ بود.

طبق بند (د) تبصره ۵ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۵، به شهرداری کلان‌شهرها اجازه داده شد به طور مشترک یا انفرادی با مجوز بانک مرکزی و تایید وزارت کشور تا سقف ۷۰ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت منتشر کنند. در این سال تنها معادل ۳۶/۹ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت شهرداری‌ها انتشار یافت و ۱۸/۴ هزار میلیارد ریال آن به فروش رسید. سهم شهرداری‌های استان‌ها و کلان‌شهرها از کل اوراق مشارکت منتشر شده ۲۵/۳ درصد و از کل اوراق فروش رفته ۳۹/۴ درصد بود.

۱- از تیر ماه ۱۳۹۵ و به دنبال تعیین نرخ ۱۵ درصدی طی بخشنامه ۹۵/۱۱۶۵۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۴/۱۴ بانک مرکزی، کلیه اوراق مشارکت منتشره دولتی، شامل اوراق مشارکت فروش نرفته سال ۱۳۹۴، با نرخ ۱۵ و ۱۶ درصد به فروش رسیدند. قبل از تاریخ مذکور، اوراق فروش نرفته و منتشر شده در سال ۱۳۹۴ با نرخ‌های ۱۸ و ۲۱ درصد عرضه شدند.

بازار اوراق مشارکت فرابورس ایران که در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۱۱ راه‌اندازی شد، در سال ۱۳۸۹ با تنوع بخشیدن به ابزارهای بدهی در این بازار، تغییر نام پیدا کرد و از سال ۱۳۹۰ با نام بازار «ابزارهای نوین مالی» به فعالیت خود ادامه داد. در سال ۱۳۹۵، تعداد ۱/۸ میلیارد ورقه به ارزش ۲۸۲/۲ هزار میلیارد ریال در بازار ابزارهای نوین مالی معامله شد.

در سال ۱۳۹۵، تعداد نمادهای معاملاتی فرابورس ۲۳۹ نماد بود که در مقایسه با سال گذشته ۷/۷ درصد رشد داشت.

۱۸-۷- صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک

تعداد صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک از ۱۵۷ صندوق در سال ۱۳۹۴ به ۱۹۵ صندوق در سال ۱۳۹۵ افزایش یافت.

جدول ۱۸-۹- عملکرد صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک

سال	درصد تغییر	
	۱۳۹۵	۱۳۹۴
تعداد کل صندوق‌ها(۱)	۱۹۵	۱۵۷
ارزش روز کل صندوق‌ها(هزار میلیارد ریال)(۱)	۶۲۶/۴	۱۳۱۶/۲
تعداد سرمایه‌گذاران(هزار نفر)	۱۱۰/۱	۲۴/۲
حقیقی	۱۸۶۵/۱	۸۱۴/۸
حقوقی	۴/۳	۲/۴
کل	۱۸۶۹/۴	۸۱۷/۲
ارزش معاملات سهام	۹۱/۵	۴۵/۶
صندوق‌ها(مجموع ارزش خرید و فروش سهام- هزار میلیارد ریال)	۱۰۰/۷	۱۲۸/۷

ماخذ: سازمان بورس و اوراق بهادار
۱- عملکرد در پایان سال می‌باشد.

ارزش روز کل این صندوق‌ها از ۶۲۶/۴ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۴ با ۱۱۰/۱ درصد افزایش به ۱۳۱۶/۲ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ رسید. عمده افزایش ارزش صندوق‌های سرمایه‌گذاری از محل صندوق‌های با درآمد ثابت صورت گرفت که ۷۶/۱ درصد از دارایی‌های این صندوق‌ها نیز در گواهی سپرده و سپرده بانکی سرمایه‌گذاری شده است. تعداد کل سرمایه‌گذاران (حقیقی و حقوقی) این صندوق‌ها از

توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران منتشر شد که ۲۶/۱ درصد آن معادل ۲۸/۳ هزار میلیارد ریال به فروش رسید.

همچنین در سال مورد بررسی، برای تامین مالی طرح‌های دولتی ۱۰۸/۷ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت توسط وزارت امور اقتصاد و دارایی و سازمان

جدول ۱۸-۱۰- وضعیت اوراق مشارکت دارای مجوز از بانک مرکزی

(هزار میلیارد ریال)

وضعیت اوراق تا پایان سال ۱۳۹۵	نرخ سود علی‌الحساب (درصد)	مبلغ فروش رفته	مبلغ منتشر شده	کل مبلغ مصوب	تعداد دفعات انتشار اوراق مشارکت	تعداد طرح‌های اوراق مشارکت منتشره در هر سال	از ابتدای انتشار تا پایان سال
سررسید شده سررسید نشده							
۷۳/۴	۶۱۳/۶	۱۵/۵-۲۴	۶۸۷/۰	۱۰۴۰/۷	۲۷۳	۲۷۸	سال ۱۳۹۴
۴۶/۷	۰/۰	۲۱ و ۱۸، ۱۶، ۱۵	۴۶/۷	۱۴۵/۶	۱۹	۱۹	سال ۱۳۹۵
۱۲۰/۱	۶۱۳/۶	-	۷۳۳/۷	۱۱۸۶/۳	۲۹۲	۲۹۷	از ابتدای انتشار (سال ۱۳۷۳)

معاملات بورس‌های عضو این فدراسیون طی سال ۲۰۱۶ نسبت به سال گذشته ۲۳/۹ درصد کاهش داشت.

اگرچه شاخص‌های اصلی قیمت در هریک از بورس‌ها به روش متفاوتی محاسبه می‌شود، اما درصد تغییرات آنها می‌تواند نشان‌دهنده میانگین بازده بازار باشد. در سال ۲۰۱۶، به لحاظ شاخص قیمت و بازده (کل)، بورس لیما و بوینس آیرس در میان اعضای این فدراسیون به ترتیب رتبه اول و دوم را به خود اختصاص دادند و نسبت به سال قبل ۵۸/۱ و ۵۵/۵ درصد افزایش یافتند. براساس این گزارش، بازده بورس تهران ۲۸/۸^(۴) درصد بود.

دوره برنامه پنجم توسعه (۹۵-۱۳۹۰)

در قانون برنامه پنجم توسعه، در ماده ۹۹ به مباحث مرتبط با بازار سرمایه پرداخته شده است. رویکرد کلی این برنامه در جهت شفاف‌سازی و اطلاع‌رسانی و در نتیجه کاهش ریسک‌های بازار سرمایه است. براساس ماده مذکور، اقدامات پیش‌بینی شده برای بازار سرمایه طی سال‌های برنامه پنجم توسعه را می‌توان در موارد ذیل برشمرد:

۱۸-۹- بررسی مقایسه‌ای بورس ایران و جهان

براساس گزارش فدراسیون جهانی بورس‌ها^(۱)، نماگرهای عمده فعالیت بورس‌های عضو این فدراسیون نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۶ میلادی، بورس‌های نیویورک، نزدک، ژاپن، شانگهای، لندن، یورونکست اروپا، شنژن، هنگ‌کنگ، کانادا و آلمان به ترتیب ۱۰ بورس بزرگ جهان از نظر ارزش بازار سهام^(۲) بودند و در مجموع با ۵۳/۶ هزار میلیارد دلار حدود ۷۶/۶ درصد از ارزش بازار سهام بورس‌های عضو را در اختیار داشتند. ارزش بازار سهام بورس‌های عضو این فدراسیون طی سال ۲۰۱۶ نسبت به سال قبل ۴/۳ درصد افزایش داشت. در سال ۲۰۱۶، بورس‌های سیشل، بلاروس و مسکو بیشترین افزایش ارزش بازار را تجربه نمودند.

بیشترین ارزش معاملات سهام^(۳) در این سال به ترتیب به بورس‌های نیویورک، بتس آمریکا، شنژن، نزدک، شانگهای، ژاپن، بتس اروپا، لندن، یورونکست و کره تعلق داشت که در مجموع با ۷۵/۱ هزار میلیارد دلار حدود ۸۶/۸ درصد از ارزش معاملات سهام بورس‌های عضو را در اختیار داشتند. ارزش

۱- World Federation of Exchanges, Annual Report and Statistics, ۲۰۱۶

۲- market capitalization

۳- value of share trading

۴- بازده ۲۸/۸ درصد، بازدهی شاخص در سال ۲۰۱۶ را نشان می‌دهد که شامل رشد شاخص کل در سه ماهه پایانی سال ۱۳۹۴ نیز می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۵

دستورالعمل برگزاری دوره‌های آموزشی بازار سرمایه، دستورالعمل پیشگیری از معاملات غیر معمول صندوق‌های سرمایه‌گذاری، دستورالعمل ثبت و سپرده‌گذاری کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا و تسویه و پایاپای معاملات در بورس انرژی، دستورالعمل طبقه‌بندی موسسات حسابرسی و اشخاص موضوع ماده ۱۰، دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار و دستورالعمل پذیرش کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس انرژی اشاره نمود.

بررسی عملکرد بورس اوراق بهادار طی دوره برنامه پنجم توسعه نشان می‌دهد که شاخص کل بورس از ۲۳۲۹۵ واحد در سال ۱۳۸۹ با ۲۳۱/۵ درصد رشد به ۷۷۲۳۰ واحد در سال ۱۳۹۵ رسید. این رشد نشان‌دهنده بازده کل سرمایه‌گذاری به طور متوسط ۲۲/۱ درصد طی سال‌های برنامه پنجم توسعه است که در مقایسه با متوسط نرخ تورم این دوره (۲۰/۲ درصد) بیشتر می‌باشد. ارزش جاری بازار نیز طی سال‌های اجرای برنامه به طور متوسط با ۱۹/۳ درصد رشد همراه بود.

نسبت فعالیت بورس اوراق بهادار که نسبت نقل و انتقال سهام در بازار را نشان می‌دهد و به عنوان معیاری برای سنجش میزان نقدشوندگی بازار مورد استفاده قرار می‌گیرد در سال پایانی برنامه پنجم به ۱۶/۱ درصد رسید؛ این در حالی است که نسبت مذکور در سال ۱۳۸۹ معادل ۲۴/۷ درصد بود. بیشترین رقم این شاخص در سال ۱۳۹۲ و معادل ۳۴/۶ درصد و کمترین مقدار آن در سال ۱۳۹۴ و معادل ۱۵/۱ درصد بود. نسبت فعالیت بورس طی سال‌های برنامه پنجم توسعه به طور متوسط معادل ۱۹/۷ درصد بود که در مقایسه با رقم ۲۲/۳ درصد طی سال‌های برنامه چهارم توسعه با ۲/۶ واحد درصد کاهش همراه بود.

- الزام انجام معاملات اوراق بهادار ثبت شده در سازمان فقط در بورس‌ها و بازارهای خارج از بورس دارای مجوز و با رعایت مقررات معاملاتی هریک از آنها

- محدود نمودن عملیات تسویه وجوه و پایاپای (نقل و انتقال) پس از معاملات در شرکت‌های سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه

- ثبت و نگهداری سوابق معاملات به منظور قابلیت بازسازی معاملات

- راه‌اندازی پایگاه اطلاعاتی مدیران بازار سرمایه کشور که در نهادهای مالی یا ناشران اوراق بهادار سمت دارند

- تایید صلاحیت مدیران نهادهای مالی و ناشران اوراق بهادار توسط سازمان بورس و اوراق بهادار.

بررسی عملکرد ماده ۹۹ برنامه پنجم توسعه کشور نشان می‌دهد که سازمان بورس و اوراق بهادار به منظور دستیابی به اهداف تصریح شده در قانون، اقداماتی را پایه‌گذاری کرد که از آن جمله می‌توان به تدوین و تصویب مقررات و ضوابط لازم به منظور ایجاد بازار عادلانه، شفاف و کارآمد از قبیل دستورالعمل ثبت، نگهداری و گزارش‌دهی اسناد، مدارک و اطلاعات توسط اشخاص تحت نظارت، دستورالعمل نگهداری و امحای اسناد در بازار سرمایه در حوزه پولشویی، دستورالعمل گزارش عملیات و معاملات مشکوک در بازار سرمایه، دستورالعمل الزام افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی، دستورالعمل کنترل‌های داخلی شرکت‌های کارگزاری، تدوین آیین‌نامه ماده ۱۳ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در راستای تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۸،

جدول ۱۸-۱۱- عملکرد شاخص‌های کلیدی بازار سرمایه طی سال‌های برنامه پنجم توسعه

نسبت فعالیت بورس (درصد)	ارزش جاری بازار (هزار میلیارد ریال)	ارزش معاملات (هزار میلیارد ریال)	تعداد سهام مبادله شده (میلیارد سهم)	تعداد شرکت‌های درج شده در تابلو بورس	شاخص کل قیمت	
۱۸/۹	۱۲۸۲/۵	۲۲۶/۴	۷۳/۲	۳۴۳	۲۵۹۰۵/۶	۱۳۹۰
۱۷/۲	۱۷۰۷/۵	۲۵۷/۱	۸۰/۲	۳۲۲	۳۸۰۴۰/۸	۱۳۹۱
۳۴/۶	۳۸۶۶/۰	۹۶۴/۲	۱۸۹/۷	۳۱۶	۶۲۵۳۱/۸	۱۳۹۲
۱۶/۲	۲۸۱۳/۲	۵۴۲/۵	۱۶۵/۲	۳۱۴	۶۲۵۳۱/۸	۱۳۹۳
۱۵/۱	۳۴۶۱/۰	۴۷۳/۶	۲۲۷/۸	۳۱۹	۸۰۲۱۹/۰	۱۳۹۴
۱۶/۱	۳۲۲۰/۰	۵۳۷/۹	۲۵۲/۶	۳۲۵	۷۷۲۳۰/۰	۱۳۹۵
۱۹/۷	۳۲۲۰/۰	۳۰۰۱/۸	۹۸۸/۶	۳۲۵	۷۷۲۳۰/۰	دوره برنامه پنجم (۹۵-۱۳۹۰)
-۶/۹	۱۹/۳	۱۶/۲	۱۶/۳	-۰/۸	۲۲/۱	متوسط نرخ رشد برنامه پنجم